

ABOVSKÝ



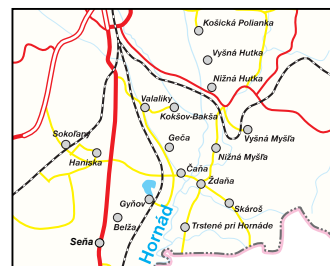
16. ročník, číslo 1, apríl 2021
www.regionhornad.sk

hlásnik

pútavé príbehy vo vnútri

Tretí najlepší slovenský časopis v kategórii neziskových a rozpočtových organizácií súťaže Podnikové médium roka za roky 2012, 2017 a 2018.
Vydáva Regionálne združenie obcí Hornád: Belža, Čaňa, Geča, Gyňov, Haniska, Kokšov-Bakša, Košická Polianka, Nižná Hutka, Nižná Myšľa, Seňa, Skároš, Sokolany, Trstené pri Hornáde, Valaliky, Vyšná Hutka, Vyšná Myšľa, Ždaňa.

- Od Olšavy cez magnety Nižnej Myšle
- Aj základné školy v regióne majú čo ponúknuť
- Traja valalickí súrodenci žijú hudbou
- Unikátne začiatky vysielania z Hanisky
- Spolupatričnosť sa nestráca ani počas pandémie



Jar je tu!



Dobrou príležitosťou pre skrášlenie obce je jarná výsadba alebo výzdoba v období sviatkov. Napríklad pri vstupe do Trsteného pri Hornáde vítali príchod zajačiek



Poniklec pod
Skárošskou vyhlídkou



Vo Vyšnej Myšli vysadili na jeseň dve tisíce narcisov, tulipánov a ďalších krásnych kvetov. V týchto týždňoch môžu potešiť oko ľudí smerujúcich do práce, či iba tak, na prechádzku



Spoločne zachráňme životy - heslo na plagáte v Sokofanoch, ktoré vystihuje postoj obetavých pracovníkov odberových miest, vrátane dobrovoľníkov. O boji s pandemiou čítajte na stranách 2 - 4



Daniel Jesenský z Kokšova-Bakše trpí sklerózou multiplex. Potrebuje špecializovanú starostlivosť, ktorá by nebola možná bez pomoci šľachetných spoluobčanov. Danielov príbeh čítajte na strane 9

Slovo na úvod

Riad'me sa srdcom!



Povzbudivých slov nikdy nie je dosť. Už rok prežívame ťažké časy bez spoločenského kontaktu, ale v nádeji, že raz predsa musia prísť aj dni slnečné a bezstarostné... Pandémia sa dotýka každého. Niektorí pracujú či sa učia z domu. Iní prácu stratili a podnikatelia z nás už stratili ľudí, bez ktorých si nevedeli predstaviť život. Niektorí dokonca prišli o tých, o ktorých si mysleli, že sú si súdnení...

Izolácia a neistota zanecháva stopy aj na našej psychike a charaktere. Charakter sa nám začína formovať v detstve. Podstupuje zmeny do konca života, no najviac sú viditeľné v búrlivých obdobiach. Aj „covidová“ doba prináša rôzne prejavy ľudských charakterov. Viacerí z nás si proste ani počas lockdownu a karantény nenechali siahnuť na svoju osobnú slobodu. Iní poslušne dodržiavali všetky opatrenia, chodili sa testovať. Ďalší zarobili – na rúškach, testovaní, vakcínach, na liečbe. Ale kto má právo súdiť? Alebo kto dokáže garantovať, že nosením rúška, očkovaním, podaním lieku sa staneme neohrozenými? Dôležité je, aby sme v prvom rade nestratili svoj dobrý charakter. Nič v živote nie je len biele a len čierne. Preto by sa každý mal spoliehať na to, čo mu prinesie spokojnosť a vyrovnanosť. Niekomu viera v Boha, iným dôvera vo vedcov či lekárov. Alebo veriť len sebe? V dnešnom svete sa väčšina prezentuje, akoby žila dokonale život. No mnohí pritom nevedia, ktorým smerom sa vydať. Vedzte, že odpoveď na otázku „ako ďalej“ v živote si zodpovieme srdcom, nikdy nie pomocou rozumu.

V rukách držíte skrášlený Abovský hlásnik. Tešíme sa tomu. V tomto roku vám chceme predstaviť viacerých zaujímavých, inšpiratívnych ľudí. Som rada, že niektoľkí z nich, o ktorých sa píše v tomto čísle, žijú aj u nás v Seni. Riadili sa srdcom, a tak sa im splnili sny v pracovnom i osobnom živote. Verím, že vás ich príbehy oslovia.

Marcela Gallová, starostka Sene

Zdá sa nám, že zimy už nebývajú ako kedysi – plné snehu a mrazivého. Je to do veľkej miery pravda, no stále treba byť v strehu. Možno o to viac, keď sme si už takmer odvykli od kalamít a doprava je podstatne hustejšia než pred rokmi.

Presvedčil nás o tom aj tohtoročný február, najmä jeho druhý týždeň. Vystriedali sa počas neho poľadovica, sil-

Zima vystrčila pazúry

ný vietor aj husté sneženie. Vo viacerých obciach odhrnul traktor s pluhom jeden úsek cesty a vzápätí sa musel otočiť a pokračovať, lebo vietor okamžite vytváral nové záveje a jazyky. Odhrňat pomáhali aj obecné mechanizmy, napríklad v Kokšove-Bakši.

Možno zaujme, že ani aktivita miestnych sa nestretla vždy s pochopením. Napríklad na facebookovej stránke obce Ždaňa kritizoval miestny občan, že ho 15. januára ráno o štvrté zobudil malý traktor, ktorý odhrňal Lúčnu ulicu.

ao/mf



Pred a po. Aj keď tohtoročná zima nebola zvlášť studená, v obciach sme sa začiatkom februára predsa len museli riadne obracať, aby bola zabezpečená zjazdovosť komunikácií. Na snímkach výjazd zo Ždane na Skároš počas kalamity 12. februára a po vyčistení cesty ešte v ten istý deň.

Foto Jana Kokardová

Nápor na psychiku i čas

Pandémia tak či inak vplýva na každého. Starostovia nie sú výnimkou. Veľkou výzvou bolo pre nemalo z nich zabezpečiť chod obecného úradu aj v prípade karantény pracovníkov. „V mnohých menších obciach tvoríme úrad dvaja – traja,“ hovorí **Lubomír Vranka** zo Skároša, ktorý túto situáciu zažil. „Je to výrazný zásah. Ešte horšia situácia

nastane, ak celý obecný úrad ide do karantény. Aj v čase pandémie musí totiž plniť povinnosti vyplývajúce z právnych predpisov či uzatvorených zmlúv, podávať hlásenia, monitorovať správy, realizovať schválené projekty, zabezpečiť zasadnutie obecného zastupiteľstva. Stránky vybavujeme v obmedzenom režime. Pracujeme aj

mimo úradných hodín pre verejnosť.“ Pre starostu Vranku je sklamaním, že štát neposkytol obciam žiadne úľavy. Skôr naopak. „Za nesplnenie povinnosti hrozia sankcie a nikoho nezaujímajú, že starostovia zabezpečujú každý týždeň testovanie, že sa snažia urobiť pre zdravie ľudí maximum.“

ch

Nové slovo, nová pomôcka

Pred rokom sme o ňom nič nevedeli, dnes je naším každodenným spoločníkom. Od 8. marca sme povinní nosiť respirátor v obchodoch a verejnej doprave, neskôr všade v interiéri okrem domácnosti. Naše obce si uvedomili svoju zodpovednosť a viaceré sa postarali o štartovaciu dávku respirátorov FFP2. Vo Vyšnej Myšli začali s ich rozdávaním seniorom nad 65 rokov spolu s rúškami (1+1) už na konci februára. V Ždani vyzvali cez facebookovú stránku, aby si ľudia prišli po respirátor bezplatne na určené miesto, ak ho potrebuje senior či niekto pozitívny na koronu. Ponúkli sa, že pomôcku v prípade potreby záujemcom sami doručia do schránky. V Košickej Polianke určili 2 respirátory pre ľudí od 62 rokov. V Trstenom pri Hornáde ich nakúpili pre všetkých občanov s trvalým pobytom. Postupne sa pridali aj ďalšie naše obce.

fl/ob



So sprísnením hygienických opatrení nastala nutnosť postarať sa o osamelých alebo COVID-pozitívnych občanov, ktorí si nemohli nakúpiť potraviny či lieky. Je pozitívne, že na túto službu je odkázaných pomerne málo ľudí. Záber je zo Sene.

Píše Michal Rečka, starosta Čane

Úsmev na tvári už dlho nevidíme, nech sa smejú aspoň naše oči...

„Vážení čitatelia Abovského hlásnika, dlho som váhal, ako - a či vôbec niekto o to stojí - sa s Tebou podeliť o svoje dojmy zo situácie, ktorej musíme stále čeliť.“

Dejiny poznajú množstvo situácií, v ktorých sme sa ocitli vlastným pričinením, ale aj zhodou náhod. Niektoré z nich sme nemohli ovplyvniť. Vojny, epidémie, živelné pohromy. Na tvárach a dušiach ľudí zanechali hlboké stopy.

Dnes sa musíme vyrovnávať s pandémiou zvanou COVID-19. Ako cunami zasiahla tento svet aj Slovensko. Prvú vlnu od marca 2020 sme úspešne zvládli zásluhou prijatých opatrení a vzájomnej disciplíny. Potom prišlo leto, keď sme si užívali život a nepripravovali sme sa na možnú druhú vlnu. Tá sa ako tieň vkradla do našich domovov a životov. Doteraz si vyžiadala mnoho hospitalizovaných a úmrtí. Tento stav stále trvá. Zrušila nám všetko - spoločenské, športové, duchovné aktivity, aj bežné medziľudské vzťahy. Prijali sme zákaz stretávania sa, zhromažďovania, zavreli sme škôlky a školy, prestali sme žiť spoločenský život, na ktorý sme v obci boli zvyknutí.

► Stojíme pri občanoch

V obci sme poskytli dôchodcom a sociálne odkázaným obyvateľom rúška, dezinfekčné a ochranné pomôcky. Pre seniorov a ľudí v karanténe sme realizovali prostredníctvom terénnych sociálnych pracovníkov nákupy potravín a liekov.

Na podnet členov kultúrnej komisie, sme k „Dňu úcty k starším“ pripravili pre všetkých dôchodcov nad 62 rokov:

♥ **malé darčeky v celkovom počte 900 kusov, ktoré distribuovali členky kultúrnej komisie, za čo im patrí naše poďakovanie;**

♥ **ďakujeme i presbytériu Reformovanej kresťanskej cirkvi v Čani. Jej členovia pred Vianocami mys-**



Testovanie v čanianskej škole

leli na svojich veriacich seniorov a odovzdali im vianočné darčeky. Je dobrý pocit vedieť, že v takýchto ťažkých chvíľach sme ako jedna veľká rodina.

Aby sme mohli umožniť aspoň niektorým rodičom bezstarostne chodiť do práce, otvorili sme 1. stupeň ZŠ a MŠ pre všetkých, čo sa rozhodli dať svoje dieťa do školy. Preto sme v základnej škole zriadili odberové miesto, kde k polovici marca už 9 týždňov za sebou testujeme nielen našich občanov. Do 17. marca sme otestovali 19 789 ľudí, z toho 131 bolo pozitívnych na COVID-19.

► Vďačnosť aj v smútku

Teraz chcem poďakovať všetkým lekárom, sestričkám, zdravotníkom, dobrovoľníkom za ich prejavenu ochotu pomáhať a zvládnuť tento nepriaznivý stav. V minulom roku sme sa museli vzdať spoločného slávania Veľkej Noci, pamiatky zosnulých, dokonca aj

Vianoc. Museli sme sa zriecť návštev rodín, objatí, stískov rúk. Museli sme sa naučiť prekonávať úzkosť, smútok a zmieriť sa aj s bolesťou v duši nad stratou najbližších.

Možno sa tieto slová budú mnohým z vás zdať cynické, no v takýchto situáciách, chodia život a smrť ruka v ruku. A preto chcem poďakovať aj pohrebnej službe RABS z Čane za prípravu dôstojných rozlúčok s Vašími najbližšími.



Torta od Róberta Horvátha

Moja vďačnosť patrí aj tým, ktorí si spomenuli na tímy na odberovom testovacom mieste v telocvični ZŠ. Pre ľudí, čo počas sobôt a nedeľ robili odbery, pripravovali občerstvenie, **Marta Neckárová** či **Zuzana Slotová** piekli koláče, tortu priniesol **Róbert Horváth**. Ďakujeme!

Neviem, čo všetko je ešte pred nami, aké ďalšie opatrenia na nás čakajú, aby sme sa pandémie zbavili. Nechcem vysloviť presvedčenie, že musíme vidieť svetlo na konci tunela. Skôr nám všetkým prajem, aby sme sa v zdraví dožili momentu, keď sa k tomuto svetlu dostaneme. Držte si palce. Nech nám lockdown srdcia nezamkne, tešme sa z každého dňa.“

úprava redakcia

Na pomoc komunite

Obec Geča sa zapojila do národného projektu COVID MRK (marginalizované rómske komunity). „Prijali sme terénneho pracovníka, ktorý vykonáva zdravotnícku osvetu proti šíreniu pandémie,“ objasňuje starosta **Patrik Rusňák**. Projekt odštartoval 1. februára, zastrešuje ho ministerstvo vnútra cez splnomocnenca pre rómske komunity. „Pracovník monitoruje pohyb členov MRK i občanov vracajúcich sa zo zahraničia. Vykonáva osvetu dodržiavania ochrany zdravia a protipandemických opatrení. Členovia

komunity majú k dispozícii respirátory, rúška a dezinfekciu a dostávajú usmernenia k ich používaniu, v prípade potreby tiež informácie o samotnom ochorení a o tom, kde a kedy sa môžu nechať otestovať.“ Projekt je momentálne nastavený do septembra 2021 s možnosťou predĺžovania podľa nariadení vlády a vývoja pandemickej situácie na Slovensku a vo svete.

obec Geča/red

Pracovník pomáhajúci v rómskej komunite



Podakovanie predsedu Regionálneho združenia obcí Hornád Jána Kokardu

O testovaní na COVID z druhej strany

„Keď pod dohľadom ozbrojených síl v novembri 2020 prebiehalo v našich obciach celoplošné testovanie

na prítomnosť ochorenia COVID-19, nikto z nás netušil, že testovanie sa stane našou týždennou záležitosťou.

No už pred koncom roka bolo jasné, hlavne v súvislosti s potrebou testovania rodičov žiakov: túto úlohu na seba prevezmú obce, ak chcú zabezpečiť, aby sa rodičia mohli testovať priamo v mieste bydliska a nemuseli cestovať do Košíc.

Po dohode a spolupráci starostov v rámci regiónu tak vznikli štyri mobilné odberné miesta (MOM). Čaňa, Haniska, Valalika a Ždaňa sa stali aj formálne poskytovateľmi zdravotníckej starostlivosti. Ukázalo sa to ako strategicky správne rozhodnutie, pretože keď vláda v januári vyzvala všetky obce, aby sa zapojili do testovania svojich občanov, existujúce štyri MOM-ky mohli legislatívne zastrešiť odberné miesta aj v ostatných obciach regiónu, pričom ale všetky obce museli získať súhlas RÚVZ v Košiciach.

Samotné testovanie v obciach je v rukách starostov a pracovníkov obecných úradov. Každý týždeň musia pripraviť priestory, zabezpečiť dostatok hygienických a zdravotníckych pomôcok, jednorazových oblekov, dostatok testov, odborný zdravotnícky personál, dobrovoľníkov, zabezpečiť celú administratívu vrátane nahlasovania výsledkov. Obce to robia nad rámec povinností pravidelne každý víkend, aby občania nemuseli kvôli certifikátom cestovať inde.

Ďakujem všetkým, ktorí sa na testovaní a jeho príprave v obciach nášho regiónu podieľajú - za ich prácu a nasadenie aj napriek riziku ochorenia. Vnímam, že toto podakovanie môžem urobiť aj vo Vašom mene, vážení čitatelia Abovského hlásnika. Želajme si spolu veľa vytrvalosti, síl a zdravia.“



Ján Kokarda v obkolesení odberového tímu

Duchovný zo Sene slovenským biskupom



Najvyšším predstaviteľom Reformovanej cirkvi na Slovensku, jej biskupom, je od januára 2020 **Róbert Géresi** zo Sene. Stal sa ním vo voľbách, ktoré na jeseň prebehli vo všetkých 320 zboroch tejto cirkvi v našej republike. Z nich štyri sa nachádzajú v mikroregióne Hornád. Zbor Seňa patrí pod Abovsko-turniansky seniorát, zbory v Čani, Ždani a Trstenom pri Hornáde

Nový biskup Róbert Géresi slúži ako duchovný 25 rokov

pod Ondavsko-hornádskeho biskupa sa volí na 6 rokov.

Pán Géresi priznáva, že reformovaná veriaci sa už nevedia dočkať konca pandémie. Zatiaľ chcú zdieľať kresťanské hodnoty vo svojom okolí. „Je to pre našu cirkev veľmi ťažká doba. Miesto tradičných bohoslužieb sa snažíme dostať k ľuďom cez sociálne siete ako Facebook či YouTube. Máme dobré vzťahy so starostami, preto sa niekde naše bohoslužby vysielajú v obecných rozhlasoch. Ale osobný kontakt s bratmi a sestrami to nenahradí.“

Okrem starostlivosti o spoluveriacich má nový biskup aj ďalšie plány. Súvisia s tým, že okrem slovenského štátneho rozpočtu dostáva cirkvi finančnú podporu aj od maďarskej vlády. Tá putuje najmä na obnovu kostolov a budovanie materských škôl a jaslí. „Z 39 kostolov, ktoré sú zaradené medzi kultúrne pamiatky, sa už opravuje 14, z toho jeden v Seni. Jasli a škôlok nám funguje 12 a pripravujeme ešte ďalších 12. Samozrejme, škôlky sú otvorené pre všetky deti, s vyznaním či bez neho.“

red, foto archív R. Géresiho

Na návšteve v KOSIT-e - 2. časť: Množstvom zber odpadu

Úroveň vytriedeného zberu odpadu je dnes jednou z najdôležitejších tém odpadového hospodárstva samospráv. Odvíja sa od nej výška poplatku za odvoz a likvidáciu odpadu, čím motivuje k separovaniu a lepšiemu využitiu odpadkov ako druhotnej suroviny.

V našich obciach je triedenie na úrovni od 15 do 40 %, najvyššiu 47,7 % dosiahli v Belži. Slovensko sa zaviazalo v roku 2020 dosiahnuť recykláciu 50 % z komunálneho odpadu, v roku 2035 až 65 %. Riešením je zavedenie množstvom zberu a evidencie odpadu pre jednotlivé domácnosti, ktoré efektívne funguje po celom svete vďaka zodpovednému prístupu ľudí.

► Prvý v Kokšove-Bakši

Aby občan platil len za toľko smetí, koľko vytvorí (nie paušálne, ako je to

Čipovanie a váženie nádob

teraz), musí mať samospráva prehľad o ich objemoch a zložení. Preto sa bude postupne zavádzať čipovanie a váženie každej nádoby na komunálny odpad. V tomto roku s tým začínajú v Kokšove-Bakši. „Každá domácnosť dostane svoj jedinečný čip na každú kuka nádobu. Preto dôjde k hromadnej výmene plechových kuka nádob za plastové,“ vysvetľuje starosta **Mikuláš Hudák**. „Uvažujeme o čipovaní a vážení aj pri separovanom zbere plastov, skla, papiera, bioodpadu, ale tu potrebujeme zmeniť vrecový zber.“ Ku Kokšovu-Bakši sa plánujú pridať Skároš, Valalika, Haniska a Ždaňa.

► Prináša úsporu

Spoločnosť KOSIT a.s. ponúka samosprávam program Férové váženie, funguje pomocou smart technológie. V rámci služby ponúka nákup a inštaláciu čipov (bezplatne), vytvorenie a správu databázy, mesačnú evidenciu o manipulovaných nádobách. „Zo získaných dát, ktoré obce doteraz nemali, môžeme upraviť frekvenciu zberu, veľkosť zberných nádob a tým i poplatky pre domácnosti. Nižší objem odpadu znamená úsporu v rozpočte aj zlepšenie kvality životného prostredia,“ uvádza **Lucia Šprinc**, riaditeľka pre obchod a rozvoj spoločnosti KOSIT a. s.



Čítačka na zbernom aute

„Množstvom zber úspešne zaviedli napr. v Mysline, Milhosti, Kamienke,... Veľmi nás teší, že zo žiadnej obce s Férovým vážením nemáme hlásený vznik nových nelegálnych skládok.“

Monika Floriánová, foto KOSIT a.s.

Učitelia dizajnérmí

Šikovní pedagógovia ZŠ v Seni využili čas dištančného vzdelávania medzi prípravou pracovných listov a online hodinami na renováciu priestorov školy. Pestrofarebne vymaľovali chodby, radiátory a zo starých skriniek vyrobili pre deti krásne sedačky s úložným priestorom, aby si mali žiaci počas prestávok kde pohodlne posediť. Tento

prístup začína pripomínať pestrofarebné, príťažlivé oddychové zóny, aké vidíme vo vyspelých krajinách. Zároveň vytvorili učiteľky a učitelia nové čitateľské kútiky, ktoré už v týchto týždňoch dopĺňujú novými knižkami z projektu „Čítame radi“. Tešíme sa z tejto krásnej zmeny a už aby boli naše chodby opäť plné detí!

ocú Seňa



Trstené pri Hornáde sa mení

Pomoc z verejných finančných zdrojov postupne pretvára podobu našich obcí na modernejšiu a krajšiu. V Trstenom nedávno ukončili projekt „Zateplenie a výmena okien na novej budove základnej školy“ za vyše 213,5 tisíc eur, z čoho obec zaplatila temer 20 tisíc. Hlavná časť financií prišla z Environmentálneho fondu. „Inštalovali sa nové plastové okná a dvere, garážová brána, zateplila sa celá budova a strecha,“ netají spokojnosť starosta **Matej Kočíš**. Nová budova školy dostala úplne novú tvár po desaťročiach od jej pristavenia k starej budove. Ďalšie plánované projekty sa týkajú rekonštrukcií v novej i starej budove.

Obec sa v areáli školy postarala aj o výstavbu nových chodníkov.

► Kultúrnejší kultúrny dom

Prebiehajúca rekonštrukcia budovy obecného úradu v Trstenom pri Hornáde si vyžiadala nové riešenie pre kotolňu. Nemôže už dodávať teplo do inej budovy, kultúrny dom pritom tiež potrebuje kvalitný vykurovací systém. „Zo štátnych zdrojov sa financie získať nepodarilo, rozhodli sme sa preto investovať 14 442 eur do kúpy a inštalovania nového kotla,“ hovorí starosta. Tiež nainštalovali nové rozvody kúrenia a vymenili zastaralé radiátory. Úpravy a zmeny v interiéri „kulturáku“ budú pokračovať.

ocú Trstené p. H.



Vynovená základná škola

Čo nové v Nižnej Myšli?

Materské centrum opäť slúži mamičkám a deťom. Opravu strechy zatekajúcej po silných dažďoch zrealizovali v obci svojpomocne. Drevenú konštrukciu osadili pracovníci menších obecných služieb pod vedením **Maja Ruščáka**, montáž vrchnej plechovej krytiny zabezpečila firma Ščamba s.r.o. V ďalších mesiacoch plánujú pokračovať vo výsadbe a úprave terénu, pribudnú jednoduché športové, oddychovo-náučné prvky pre deti.

Ukončená je II. etapa rekonštrukcie hasičskej zbrojnice. Práce boli zamerané na zníženie energetickej náročnosti budovy, odvodnili sa základové múry, opravili poškodené dažďové zvody a strecha dostala nový ochranný náter.

Hasičská zbrojnica pripravená slúžiť



Šikovných rúk je v Nižnej Myšli dosť

Celkové náklady predstavujú 26 394 eur, z toho dotáciu vo výške 10 685 eur poskytl Ministerstvo vnútra SR v rámci schválenej výzvy.

„Touto cestou sa chceme úprimne poďakovať všetkým, ktorí sa podieľali na realizácii projektov a ich finančnom zabezpečení,“ dodáva starosta **Miroslav Sisák**.
ocú N. Myšľa



Zaujalo nás

Kedy ide o zavádzanie?

Zaujmal nás príspevok v novinách **Belžan** o podomovom predaji. Keďže sa táma týka celého nášho regiónu, vyberáme z neho:

Väčšina predajcov, keď príde do obce, zájde na obecný úrad a ohlásí svoju činnosť. Zamestnanci obce ich požiadajú o predloženie základných povolení a registrácií, aby overili existenciu firmy a platnosť živnostenských oprávnení, prípadne iných povolení potrebných k predaju. Takmer všetci požiadajú aj o vyhlásenie reklamného oznámenia, ktoré je spoľahlivé podľa platného VZN. **Avšak! Reklamný oznam formuluje objednávateľ reklamy - predajca a nie zamestnanci obce.** Došlo aj k situácii,

že domový predajca zneužil svoje postavenie a nepravdivo ponúkal svoje služby s vyjadrením, že ich odporúča obecný úrad alebo starosta. **Zamestnanci a starosta obce sa od tohto dištancujú!** Ak sa, vážení občania, stretnete s takýmto konaním predajcov, okamžite upovedomte obecný úrad alebo starostu/starostku. Určite nič nepodpisujte na základe takýchto nepravdivých vy-

jadrení a ponúk. Dôrazne odporúčame, aby ste predajcu nevpušľali do domu a nenechali ho bez dozoru. Rovnako nemusíte predajcom predkladať žiadne faktúry, potvrdenia alebo iné dokumenty, kde sú uvedené vaše osobné údaje. Ak na vás predajca vytvára nátlak, okamžite kontaktujte políciu na tel. číslo 158 alebo obecný úrad, susedov či príbuzných.

ocú Belža/ kčj

Netušené bohatstvo máme často pod nosom

Príbeh jednej školy

Hoci pandémie naše školy postavila do novej situácie, vyjdú z nej posilnené. Učitelia aj žiaci často vedia porozprávať pútavé príbehy. Často platí, že čím bližšie k domovu, tým sa viac dotýkajú našich srdc... Tu je jeden z nich.

Dnes je čas porozprávať životný príbeh plný priateľstva, radostí aj starostí, príbeh o prvých láskach, príbeh o múdrosti, nápadoch a plný dobrých rád. Tak poďme od začiatku... som Vaša škola. Narodila som sa v obci Ždaňa pred 50 rokmi, keď stavbári poklopali môj základný kameň. Mnoho obyvateľov v tom období, muži aj ženy, si po ťažkej práci v zamestnaní vyhrnulo rukávy a vo voľnom čase betónovali základy, pomáhali stavať múry, dávali strechu. Verte, keď večer ľahli do postele, boli od únavy viac mŕtvi ako živí.

Prečo to robili? Nuž, boli múdri. Vedeli, že ich deti sú to najväčšie bohatstvo. Verili a veria, že ich námaha vynaložená pri výstavbe dá deťom vzdelanie, múdrosť a nádej do budúcnosti. Už nemuseli posilať deti za vzdelaním, vzdelanie prišlo k nim.

Tie deti, to ste dnes Vy. Pokračujte a nezanedbajte vynaložené úsilie pocitových, múdrych a snaživých ľudí, Vašich otcov, dedov a mám. Vážte si múdrosť a prácu svojich predkov. V ich úsilí je zabezpečená múdrosť a vzdelanie, ktoré Vám škola poskytuje. V jej múroch nájdete mená svojich otcov nezmazateľne vryté, pamiatku na ich sebazaprenie, hrdinstvo, odhodlanie a vytrvalosť. Ja, Va-

ša škola, vám to pripomínam a na všetko si pamätám.

Podme si ale povedať, čím som dnes. Ako vyzerám, ako sa vo mne cítia deti. Hovoríme o učiteľoch. Podme sa trochu poohovárať, pochváliť. Dajme slovo žiakovi našej školy. Oliver je ôsmak. V čase, keď prišiel do prvého ročníka, nevedel písať ani čítať, nevedel, čo je mapa a už vôbec nie, čo je Pascalov zákon.



Vybrané slová nedokázal ani vysloviť. Taký bol. Takí ste boli všetci. Nuž, Oliver, máš slovo: „Naša ZŠ Ždaňa na mňa pôsobí príjemným dojmom. Je tu super kolektív skúsených učiteľov, ktorí podporujú moderné metódy vzdelávania. Hlavne v tomto období sú iniciatívni, čo sa týka technológií doby, využívajú rôzne interaktívne formy dištančného vyučovania. Nám, žiakom, sa tak snažia sprostredkovať vedomosti, ktoré by sme sa mohli normálne naučiť v škole. Na pár predmetoch si píšeme aj poznámky podľa svojich pracovných listov na upevnenie vedomostí. Každému z nás to pomáha. Učíme sa využívať náš školský informačný a komunikačný systém na vzdelávanie. Dá sa povedať, že väčšina sa už prispôbila tomuto režimu. ZŠ Ždaňa je podľa mňa ideálnym vzdelávacím prostredím, ak chcete ísť neskôr pokojne aj na gymnázium. Je zapojená v mnohých projektoch. Získali sme aj nové technológie na edukačné učenie. Máme žiacku radu, ktorá organizuje pre žiakov i v tomto čase rôzne aktivity. Škola je aj v tomto ťažkom období stále aktívna a nové formy vzdelávania nás žiakov inšpirujú. Školu preto vnímam v duchu citátu Artemusa Warda: Priemerný učiteľ rozpráva. Dobrý učiteľ vysvetľuje. Výborný učiteľ ukazuje. Najlepší učiteľ inšpiruje.“

ZŠ Ždaňa

ZŠ Sokolany: boj nielen s covidom



Vľavo Roman Berta, asistent učiteľa

Naša škola je malá, navštevuje ju 63 žiakov prevažne z našej rómskej osady. Aj nás zasiahla pandémia nepripravených. Museli sme zabezpečiť množstvo úloh, najmä spojenie medzi nami a žiakmi. To bol veľký problém. Žiaci doma nemali počítač, notebook, smartfón.

V prvých dňoch prvej vlny učitelia nadväzovali kontakt so žiakmi skôr z vlastnej iniciatívy. Nedostávali sme usmernenia, pomoc sme hľadali, kde to šlo. Podporu, učebné námety a materiály čerpali kolegovia z webu Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie, facebookových stránok Zavretá škola či Škola cez poštovú schránku, využívali sa portály a aplikácie ministerstva školstva, Metodicko-pedagogického centra, Edupage, Učím sa doma, Planéta vedomostí...

Domáce cvičenia sme zverejňovali na stránke školy. Ale keďže väčšina žiakov nemala prístup na internet, učitelia pripravovali pracovné listy, kopírovali ich a naši asistenti v spolupráci s terénnymi pracovníkmi ich potom roznášali po rodinách. Učitelia pracovali sčasti z domu a sčasti v škole. Zveľaďovali sme aj okolie školy, pripravili

sme nové ihrisko, nasadili stromčeky a kriky, maľovali hry na chodníky, vymaľovali altánok. Kvôli hygiene sme premiestnili šatňu a vytvorili nové kabinety.

V 2. vlne je situácia horšia. Žiaci už nemajú takú ochotu pracovať, chýba im kontakt s učiteľom a školou. Rodičia im nevedia pomôcť. Keď bola možnosť vrátiť sa do školy, nepustili deti - báli sa nákazy, alebo sa neboli testovať. Boli sme dohodnutí s prevádzkarom obchodu, že si tam žiaci budú chodiť pre pracovné listy, ale niektoré z nich skončili roztrhané...

Dúfame, že táto situácia sa už čoskoro skončí a my sa vrátíme späť do školy. Určite nám pomôže, keď sa úrady sociálnych vecí vrátia ku kontrole dochádzky. Naše deti nie sú zlé, ale ich prostredie ich nedostatočne motivuje. Mnohé deti na Slovensku sa dokážu učiť z domu na diaľku, naše na to nemajú podmienky. Veríme, že aj dôraz zo strany štátu na inkluzívne vzdelávanie, ktoré má rešpektovať danosti a situáciu každého žiaka, prinesie množstvo nových podnetov, ako učiť.

Mária Dravecká, riaditeľka,
foto Martin Haluška

Zeleň: okrasa i funkčnosť v jednom

Stromy pribúdajú

S teplými slnečnými lúčmi sa prebudili mladé stromčeky. Vo Valalíoch ich vďaka podpore starostu a samosprávy obce v jeseni vysadili 28 a túto jar viac ako 30.

Tradičné lipy, javory, hraby a okrasné platany i sakury skrášľujú verejné priestranstvá pri dopravnom ihrisku, v parku, na cintoríne či na Lomenej ulici pri studničke. S prípravou výsadby pomáhali aj miestny odborník **Peter Vrábel**, ktorý pracuje v Správe mestskej zelene Košice.



Strom nesmie zasahovať do vedenia

Úloha stromov sa pri estetike nekončí. Prispievajú k zlepšeniu kvality ovzdušia a zmierneniu následkov výkyvov počasia ako sú letné horúčavy či privalové dažde. Ako to dokážu? Nadzemné časti drevín fungujú ako prirodzené atmosférické filtre, ktoré z ovzdušia zachytávajú mikroskopické prachové častice a rôzne znečisťujúce látky. Ich korene zase zvyšujú priepustnosť pôdy vo svojom okolí, čím pohltí viac vody z povrchu.

► Pozor na elektrické vedenia

Už pri plánovaní výsadby treba myslieť na rozmery, do akých stromy narastú. Nezriedka ich koruny po rokoch zasahujú do elektrického vedenia a pri búrkach či silnom vetre spôsobujú poruchy. V horšom prípade môže dôjsť k pretrhnutiu vodiča a jeho pádu. Ak sa



Valalíky sú bohatšie o temer 60 stromov

pod vedením nachádza niečo horľavé, ľahko vznikne požiar.

Aby sa tomu predišlo, vymedzuje § 36 zákona č. 656/2004 Z. z. o energetike ochranné pásma, t. j. priestor v bezprostrednej blízkosti zariadenia

elektrizačnej sústavy (pozri tabuľku). Zákon zakazuje pod vedením pestovanie porastov s výškou **nad tri metre**, ale aj umiestňovanie stavieb, zriaďovanie skládok a skladovanie horľavých materiálov. Ak dreviny určenú hranicu presahujú, hoci len konármi, majú **vlastníci pozemkov** povinnosť ich vypáliť alebo okliesniť. V prípade mestských či obecných pozemkov za dodržiavanie ochranného pásma zodpovedá samospráva. Pre bezpečnosť ľudí počas prác je možné požiadať o dočasné vypnutie prúdu. Nezabudnime, že v období hniezdovania vtákov, obzvlášť chránených druhov, výrub a orez nevykonávame.

Monika Floriánová,
foto Jaroslav Janočko

Ochranné pásmo vonkajšieho elektrického nadzemného vedenia do 110 kV

Napätie vo vedení	Druh vedenia	Ochranné pásmo	Poznámka
od 1 kV do 35 kV vrátane	vodiče bez izolácie	10 m, v súvislých lesných priestoroch 7 m	od krajného vodiča na každú stranu
	vodiče so základnou izoláciou	4 m, v súvislých lesných priestoroch 2 m	
	zavesené káblkové vedenie	1 m	
od 35 kV do 110 kV vrátane	vodiče s izoláciou	15 m	
	zavesené káblkové vedenie	2 m	

Darcovia krvi z nášho regiónu za rok 2020 a začiatok roka 2021

Nezištnosť dáva život



Keď sme tesne pred uzávierkou volali **Helene Kmetzovej**, riaditeľke územného spolku Slovenského červeného kríža (SČK) Košice-okolie, ochotne aj v sobotu zaslala informácie o čerstvých držiteľoch vzácných plakiet za darovanie krvi. Inšpirovala nás k tomu pani **Steiningerová** z Čane, kto-

rá o tom dala echo. Veľká vďaka patrí aj početným držiteľom strieborných (za 20) a bronzových (za 10 odberov) plakiet.

Pre pandémiu vlni a aj v prvých mesiacoch 2021 SČK plakety neodovzdával koncom roka na slávnostnom stretnutí (tak ako bolo zvykom každý rok), ale zasiela ich poštou alebo si ich darcovia vyzdvihujú osobne.

V súčasnosti darcovia krvi venujú životodarnú tekutinu priamo na pracovisku Národnej transfúznej spoločnosti na Triede SNP v Košiciach alebo na pracovisku HTO v Šaci.

Veľká vďaka, že darcovia krvi ani v tejto mimoriadnej pandemickej situácii nezabúdajú na tých, ktorí bez ich krvi nedokážu prežiť.

kčj

Zlatá plaketa Jána Janského

(muži 40 a ženy 30 bezplatných odberov)

Daniel Augustín a **Zuzana Sajková** z Gyňova, **Ing. Martin Čontošfalský**, **Ján Lučkaí** a **Martin Ondrejčo** zo Ždane, **Mgr. Ľubomír Dorčák** a **Martin Kundrák** zo Skároša, **Michal Drobňák**, **Róbert Francan** a **Ing. Vladimír Hudák** z Valalík, **Viera Grantnerová**, **Renáta Kmecová**, **Františka Škripková**, **František Sedlák**, **Maroš Miškovič**, **Marek Talpáš**, **Michal Ivan**, **Bernadeta Karaťová**, **Ing. Martin Kis**, **Tomáš Miškovič** a **Ing. Vladimír Škrip** z Čane, **Miriám Kucáková**, **Roman Rusnák**, **Róbert Takáč** a **Ján Jesenský** z Kokšova-Bakše, **Róbert Šimko** z Geče, **Vojtech Váradý** a **Vincent Ivan** z Hanísky, **Martin Nagy** a **Ing. Miroslav Sisák** z Nižnej Myšle, **Anna Ovčariková** zo Sene a **Rastislav Seman** zo Sokolian.

Diamantová plaketa Jána Janského

(muži 80 a ženy 60 bezplatných odberov)

Ľuboslav Mikolaj, **Ing. Róber Palenčár**, **Róbert Psucha** z Valalík, **Jana Beliová**, **Lucia Sročenská**, **Kamil Steininger**, **Ing. Martin Szabó** a **Štefan Szilágyi** z Čane a **Juraj Kreibik** z Nižnej Hutky.

Kňazovického medaila

(muži za 100 a ženy za 80 odberov)

Peter Čigáš z Košickej Polianky, **Štefan Eliáš** z Valalík, **Martin Karajos** zo Ždane, **Zlatko Hudák** z Hanísky a **Martin Varga** z Geče.



Eva Krivdová Horváth zo Sene a jej tradičné remeslo z prírodných pletív

Pálka, slama a kukuričné šúpolie. Tieto tradičné materiály sú základom remesla, ktoré si osvojila **Eva Krivdová Horváth**. Prácu s nimi študovala na akreditovanom dvojročnom kurze v Maďarsku. Jej užitočné výtvary už roky prinášajú radosť i osobu množstvu ľudí.

„Od útleho veku som vyrastala v Sene obklopená aj blízkymi ešte z toho starého sveta, kde bolo tkanie na krosnách, obrábanie pôdy, pestovanie vlastných plodín, chovanie hydiny či prasiatok každodennou prácou. Pamätám si, aký pocit bezpečia mi ten čas prinášal.“

Toto dedičstvo ju priviedlo k láske k ľudovým tradíciám. Doteraz tančuje i vo folklórnom súbore v neďalekej Veľkej Ide. No rozhodujúce boli pre Evin život návštevy remeselníckych trhov. „Očarenie bolo také silné, že som sa rozhodla vyštudovať tradičné ľudové remeslo v budapeštianskej Hagymányok Háza. Postupy výroby sme sa učili podľa spôsobov našich predkov. V rámci kurzu sme chodili do táborov učiť sa vyrábať výrobky tradičnými technikami priamo od staršej generácie. Zachovanie tradičného remesla je pr-

Zabudnuté zručnosti ožívajú



voradým cieľom. Viedli nás vyhýbať sa prvoplánovému gýču. Závrečnú prácu som založila na výskume tradičného spracovania šúpolia v našom okolí.“

Výrobky z kukuričného šúpolia či slamy sú pomerne známe. Eva však pripomína pátku širokolistú či úzkolistú, ktorá hojne rastie aj v našom okolí, no takmer sa na ňu zabudlo. „Mám veľmi rada tento prírodný materi-



ál. Kedysi sa z nej vyrábali rohože na podlahu aj stenu, rôzne tašky, papuče, klobúky, používala sa ako strešná krytina aj izolácia medzi oknami či do sudov. Dnes sú opäť vyhľadávaným módnym doplnkom tzv. mäsiarske tašky. Pálku mám veľmi rada pre jej krásny vzhľad, príjemný dotyk, pevnosť a izolačnú schopnosť. Tvorím z nej ošatky, podsedáky a zpleťtám nábytok, napríklad vrch stoličiek, momentálne pracujem na výrobe koberca.“



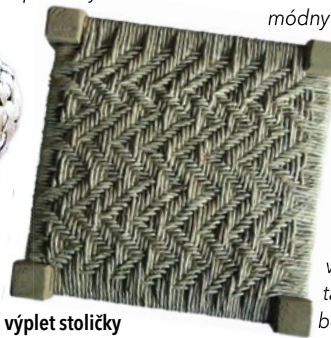
Evu často stretnete na tvorivých dielnach a kurzoch pre deti i dospelých doma aj v zahraničí (Anglicko, Maďarsko, Nemecko). Jej výrobky obdivovali na výstavách v Maďarsku, Belgicku, Anglicku i u nás. Dnes je aj lektorkou v ÚLUV-e v Košiciach.

„V budúcnosti by som sa rada znova venovala výskumu spracovania pátky a šúpolia v rámci nášho regiónu, čo nie je dostatočne zmapované. Verím, že nájdem aj ďalších pamätníkov týchto remesiel a pomôžem ich spropagovať v našich obciach.“

Spracoval Anton Oberhauser,
foto archív Evy K. Horváth



Nádoba a výplet stoličky



Marta Janáčikovej neujde v Nižnej Hutke takmer nič

Marta Janáčiková verne zaznamenáva miľníky v živote Nižnej Hutky už vyše 20 rokov. Pokračuje tak v stope, ktorá sa vinie už celé stáročia. Prácu kronikárov si tak dokážu prečítať aj nasledujúce generácie – a preto chce vedenie obce svojej kronikárke aj touto cestou poďakovať. Dajme teraz slovo pani Marte priamo na stránkach Abovského hlásnika..



Zaknihovaná história obce

„Pochádzam z obce Veľký Meder na Žitnom ostrove. Do Nižnej Hutky sme sa s manželom presťahovali roku 1970, keď sme začali pôsobiť v dvojtriednej škole ako učiteľka. Škola bola nová, tesne pred našim príchodom si ju občania postavili svojpomocne. V obci sme pôsobila iba päť rokov, keďže menšie školy sa za socializmu integrovali. Do života obce som sa naďalej zapájala ako funkcionárka červeného kríža, zväzu žien, pracovala som s mládežou. Nacvičili sme estrádne pásmo, s ktorým sme vystupovali v okolitých obciach a zo vstupného sme sa zúčastnili výletu do Bratislavy. Prenocovali sme tam na lodi na Dunaji, čo bol pre mladých v tom období obrovský zážitok. Ako učiteľka som so žiakmi školy pripravovala kultúrny program na rôzne oslavy, predviedli sa i v rozprávkových divadielkach. Po zániku školy stagnovala, žiaľ, aj kultúra v obci.“

V roku 2000 ma obecné zastupiteľstvo vymenovalo za kronikárku Nižnej Hutky. Kroniku som začala písať spätne od roku 1999. Zápisy sa snažím zaznamenávať pravdivo, zrozumiteľne a čo najvýstižnejšie. Celoročne zachytávam všetky hlavné udalosti v obci. Sledujem počet obyvateľstva, narodených i zosnulých spoluobčanov. Snažím sa zachytiť hospodárske, kultúrne, športové aktivity a to, ako činnosť obecného zastupiteľstva celkovo ovplyvňuje život v Nižnej Hutke. Nedávno som napríklad zdokumentovala vylepšenie a rozšírenie verejného osvetlenia, obecného rozhlasu, asfaltovanie ciest, brigády na ochranu a skrášľovanie životného prostredia.

V našej kronike sú zachytené všetky voľby – na obecnú úroveň či v celoštátnom meradle, udalosti v prírode, ako sú občasné povodne či zosuvy pôdy. Zaujímam sa i o vesmírne úkazy, svedectvá

o tomto úchvatnom divadle podrobne vpisujem do kroniky. Celoročne sledujem a zapisujem vývoj počasia a jeho vplyv na životné prostredie – obdobia veľkého sucha, horúčav, dažde – všetky prejavy globálneho otepľovania a klimatickej krízy.

Do kroniky rada zaznamenávam radostné udalosti ako diamantové svadby, deň detí, posedenie s dôchodcami, oslavy Mikuláša či Vianoc v kultúrnom dome. Popri našej ženskej speváckej skupine Hutienka a detskom súbore Čereseľko, ktoré aktuálne vedú **Silvia Olejárová** a **Jana Vojvodová**, sa tam predstavujú ďalšie umelecké kolektívy.

Nevynechávam ani nepríjemné udalosti, lebo i tie patria k nášmu životu – príkladom je požiar v rodinnom dome alebo ešte stále pokračujúca pandémia ochorenia na nový koronavírus, COVID-19.“

Danov príbeh zvaný ĎAKUJEM!

Slepačia polievka pre dušu

Hlas pani Jesenskej znel optimisticky, radostne. S nadšením nám rozprávala o čerstvých dojmoch z Piešťan, odkiaľ sa práve vrátili so synom Danielom z liečenia. O úžasnej ochote zdravotníckeho personálu. O synovom šťastnom pociťe, keď za pomoci prístroja stál na vlastných nohách. O tom, ako si sám dokázal upraviť polohu nohy... Ale vráťme sa o viacero rokov späť.

S nevyliciteľnou chorobou bojuje **Daniel Jesenský** z Kokšova-Bakše. Mladý človek, ktorý žil svoj život ako plno jeho rovesníkov. Skončil strednú školu a jeho životným snom bolo pomáhať ľuďom. Rozhodol stať sa hasičom. Niekoľko rokov si plnil svoj sen. Popri zamestnaní vyštudoval vysokú školu. Lenže osud bol nevyspytateľný. Pred desiatimi rokmi mu ako 28-ročnému diagnostikovali sklerózu multiplex, známu aj ako „roztrúsená skleróza“. S pribúdajúcimi rokmi ukázala plnú silu. Lekári Danovi, ako ho doma volajú, nedávali žiadnu nádej na zlepšenie stavu. Bol odkázaný už len na pomoc najbližších. Prestal bojovať.

► Nová nádej

Pred dvoma rokmi nastal zlom. Pri jednom rehabilitačnom pobyte v nemocnici sa stretol s **Máriou Strachanovou** z Čane. Stala sa mu novým impulzom, aby začal znova bojovať. Poradila mu ADELI, medzinárodné rehabilitačné centrum v Piešťanoch. V tom stupni od-

kázanosti, v akom sa ocitol, ho totiž už ani jedny štátne kúpele nechceli prijať.

Liečba v tomto súkromnom zariadení nie je preplácaná zdravotnou poisťovňou. Dvojtyždňový pobyt tam stojí okolo 5 000 eur. Jednou z možností, ako si nasporiť požadovanú sumu, boli 2 % z daní. Preto pred dvoma rokmi jeho rodina oslovila príbuzných a známych, čím sa podarilo vyzbierať prvých 700 eur.

Pred rokom sa pridali aj jeho bývali kolegovia, známi i neznámi darcovia. Suma sa vyšplhala na 2 100 eur. Šanca, že si bude môcť aspoň raz vyskúšať liečbu v ADELI, sa začala naplňovať.

► Šľachetné srdcia pribúdajú

No ani tu sa pomoc Márie Strachanovej neskončila. Danovi vyhľadala aj obdobnú súkromné zariadenie v Košiciach. V rehabilitačnom centre Libertu opakovane absolvoval liečebné kúry, naposledy začiatkom februára 2021. Pre Dana sa tým začal rok naplnených želaní. Informácia sa dostala



V košickom rehabilitačnom centre Libertu

aj medzi jeho spoluobčanov z Kokšova-Bakše. Zorganizovali zbierky a výťažok z nich mu osobne priniesli. Suma stúpila na 5 500 eur.

Dvojtyždňový pobyt v Piešťanoch absolvoval v marci. Sprevádzala ho mama **Anna Jesenská**, ktorá sa oňho s manželom Filipom s láskou stará a neustále podporuje.

Keďže Daniel sa nemohol všetkým osobne poďakovať, rozhodol sa obrátiť na Abovský hlásnik.

Jeho veľké ĎAKUJEM patrí v prvom rade príbuzným. Tiež spomínanej pani Strachanovej, všetkým známym, priateľom, bývalým kolegom z Hasičského a záchranného zboru z Košíc, Obecnému úradu Kokšov-Bakša, Dobrovoľnému hasičskému zboru, občanom obce a v neposlednom rade všetkým neznámym darcom.

Mária Timková / Katarína Čániová, foto dokumentácia rodiny

Zapojili sa do celoslovenského projektu

Láska vykúka zo škatule

Krásnu myšlienku: potešiť seniorov v domovoch dôchodcov, ktorí od nikoho nečakajú darček, šíri po Slovensku už tretí rok projekt s názvom Koľko lásky sa zmestí do krabice od topánok. V zime 2020 sa vyzbieralo neuveriteľných 75 339 škatúľ, pričom v prvom roku zbierky len 700. Výzva oslovila aj ľudí z Belže, Hanisky a Valalík.

Deti MŠ Valaliky s rodičmi priniesli niečo voňavé, niečo sladké, niečo na čítanie a vyrobili aj čo-to na pamiatku. „Podarilo sa nám nazbierať toľko vecí, že sme naplnili vyše 60 krabíc. Hrial nás dobrý pocit z obdarovania, že vyčaríme úsmev osamelým seniorom,“ vravia učiteľky škôlky. Do dobrovoľníckych aktivít sa v náročnom období dištančného vzdelávania zapojila aj ZŠ Valaliky. Podarilo sa im pripraviť úžasných 222



Belžianski seniori neskrývali prekvapenie

balíkov, ktoré putovali do košických zariadení DSS.

Obrovská štedrosť ľudí umožnila obdarovať starých aj mimo domovov dôchodcov. Koordinátorky projektu v Košickom kraji kontaktovali starostov obcí. V Belži sa rozdávania 78 prekvapení seniorom starším ako 65 rokov chopili starosta **Ondrej Pravda** a poslanec **Igor Takáč**. Myslelo sa aj na bezpečnosť, darované škatule prešli 10-dňovou karanténou v Košiciach.

V Haniske spojilo sily desať kresťanských rodín, ktoré pripravili 25 balíkov.



Škôlkari vo Valalikoch šikovne plnili škatule

Radosť po domoch rozdávali **Helena Németh** a **Gabriela Kačmariková**. „Na mňa si si spomenula? A to čo je? Od koho?“ vítali ich prekvapení ľudia, neraz vyhlíkli aj slzy. Okrem 23 osamelých obyvateľov, ktorých vytipovala **Má-**

ria Lacková z obecného úradu, obdarovali aj dve rodiny s deťmi. Podarilo sa im to vďaka heslu RRR – radosť rozdávaním rastie.

Monika Floriánová, foto ocú Belža, MŠ Valaliky

V ZŠ Haniska rozvíjajú talenty

Chytení za srdce

„Vychadila na breg Kašuša, na vysokýj, breg na krutoj,...“ Túto pieseň pozná skoro každý. Katarína Kačmariková, Lucia Oravcová, Alena Horváthová a skupina Slávici: Eliška Horváthová, Miroslava Horváthová, Vanessa Godušová, Nikolka Kačmariková a Tomáš Sedlák zo ZŠ Haniska poznajú ruských piesní oveľa viac.

Venujú sa im rehoľná sestra **Ivana**, učiteľka náboženstva a ruského jazyka a **Henrieta Smolková**, učiteľka 1. stupňa ZŠ a už štyri roky sa zúčastňujú celoslovenských súťaží. Cez zoom sme sa porozprávali o ich koníčkoch.

▣ Ako ste sa dostali k spevu v ruštine?

H. Smolková: Impulz vyšiel od Sr. Ivany, ktorá 6 rokov pôsobila v Rusku. Na hodinách rozprávala žiakom zážitky a počúvali ruské piesne. Mojich tretíakov to veľmi oslovilo a tak sme v 2018 vytvorili skupinu Slávici a pustili sa do spievania.

Katka, 9.ročník: Sestrička sa opýtala, či sa chcem naučiť nejaké piesne. Spievam od malička v Želiezku, chyt-



Nezabudnuteľný spoločný spev detí s triom SMA RODINA z Moskvy na festivale Ruská pieseň nad Dunajom 2019 v Trenčianskych Tepliciach

lavé ruské melódie mi hneď prirástli k srdcu. Mnohé sú krajšie ako hudba, ktorú bežne počúvam.

▣ Nechodíte na predmet ruský jazyk. Ako sa piesne učíte?

Sr. Ivana: Deťom pripravujem text v slovenskej abecede, učíme sa foneticky – ako počujeme. Slovo po slove. Jednu pieseň nacvičujeme asi tri mesiace. Najdlhšie však vyberáme sklad-

bu. Musí sa hlavne deťom páčiť, byť primeraná ich veku, aby pochopili obsah aj myšlienku a zvládli výslovnosť. Organizátori súťaže Ruské slovo určujú aj tému, napr. priateľstvo, mier, rodina. Na stretnutiach sa so žiakmi o téme rozprávame a snažíme sa im približovať morálne a medzilidské hodnoty, ktoré sú v piesňach ukryté.

Katka: Najťažšie je výslovnosť a š, cvičíme ju s lyžičkou v ústach.

▣ Prezradte nám svoje úspechy...

Sr. Ivana: Skupina Slávici na súťaži Ruské Slovo 2019 i 2020 získali vo svojej vekovej kategórii v krajskom kole 1. miesto a v celoslovenskom skončili prví a o rok druhí. Katka, Lucka a Alenka sa v sólovom speve umiestňujú v prvej trojke.

Hrdí sme na účasť na medzinárodnom festivale Ruská pieseň nad Dunajom, ktorý organizuje Zväz Rusov na Slovensku. Účinkujúcich vyberá

Zima im nebude

Chlapi zo speváckej skupiny Bakšanske parobci z Kokšova-Bakše rozšírili svoju garderóbu o deväť krojovaných kabátov. Na prvý pohľad sú rovnaké, ale každý má ten svoj originál, podľa vlastného čítania dotvorený gombíkmi či odlišnou kožušinou na golieri.

Na mieru ich ušila šikovná krajčírka **Eva Valíková** podľa fotografií, ktoré speváci našli v knihách o histórii Abova. Prezradila mi, že najťažšie pre ňu bolo vymyslieť strih a vybrať materiá-

ly, aby kabáty vyzerali čo najvernejšie. Zachovala pôvodné zaujímavé zapínanie šnúrkami, ktoré sa prepletajú jedna cez druhú. Pri výbere vzorov a predlôh spevákom odborne radil **Jozef Kara-**



huta z firmy Cipísek z Podhradíka, ktorý sa zaoberá ľudovo-umeleckou výrobou z kože a kovu, tanečnej obuvi a šitím krojov.

► Nejde len o odev

„Mali sme myšlienku predstaviť kultúru Abova programom, ktorý sme nazvali poeticky Do Šveta a domu. O dotáciu na jeho naštudovanie a na vystúpenia po Slovensku sme požiadali Fond na podporu umenia,“ vysvetľuje vedúci skupiny **Miroslav Stolár**. „Uspeli sme iba v bode doplnenia krojových súčastí, ktoré fond z verejných zdrojov podporil sumou 2 000 eur. Edukačná časť a vystúpenia podporené neboli. Z dnešného pohľadu to neľutujeme, lebo uzavretím spoločnosti počas pandémie by sa nakoniec nekonali.“

Činnosť skupiny je financovaná aj cez Občianske združenie občanov a priateľov obce Kokšov-Bakša, vďaka čomu zrealizovali viacero kultúrnych projektov v obci a mohli prezentovať miestny folklór po Slovensku i v Európe. Parobci absolvovali i hodiny



Predloha z medzivojnového obdobia

spevu. „Vyučovala nás **Erika Švedová**, úžasná speváčka FS Košičan a učiteľka SZUŠ V. Železnáka. Rozostavila nás podľa hlasov, trpezlivo opravovala. Veľmi sme sa zlepšili. Je nám ľúto, že v januári prehrala boj s rakovinou. Erika, ďakujeme zo srdca!“

Monika Floriánová,
foto archív Bakšanske parobci



Bakšanske parobci v zimných kabátoch, aké na okolicy nemá nik

porota ruských umelcov zo zaslaných videí. V 2017 na pódiu prvý krát vystúpili Katka a **Adrián Šoltes**, o rok vybrali opäť Katku a v r. 2019 sme na festival do Trenčianskych Teplic cestovali všetci. Vlní nás vybrali opäť, ale zatiaľ sa vystúpenia kvôli pandémie nekonali.

Na pekných výsledkoch detí majú podiel aj pedagógovia spevu. Sme vďační vedeniu a riaditeľke ZŠ Haniska i rade rodičov, že nás podporujú.

■ Ako zvládáte trému?

Katka: Pred vystúpením ju mám stále, ale je motivujúca a opadne na pódiu.

Lucka, 5. ročník: Mne Katka poradila, že si mám predstavovať hlavy ľudí ako kapusty (smiech).

Eliška, 5. ročník: Pomôže mi, keď si pustím video s tancujúcimi medvedmi.

■ Máte obľúbenú skladbu či interpreta?

Katka: Oj, to ne večer. Spievam ju v duete s kamarátkou. Páči sa mi ruská interpretka Pelageja, ktorá národné piesne podáva v modernom šate.

Slávici: Kaľuša! (všetci jednohlasne)

Sr. Ivana: Rusko je národnostne veľmi bohaté, má preto rôznorodé piesne. Nacvičujeme pesničky Arménov, Kozákov...

Ďakujem za rozhovor a pripájam ruský veľkonočný odkaz spevákov: Христос воскрес! - Воистину воскрес!

Monika Floriánová,
foto archív ZŠ Haniska

Chvilka s Petrom Jakabom

Kde sa rodí hudba

Pamätáte si skupinu Good Fancy? Alebo poznáte kapelu DEAL? Pre tých, čo sa vyznajú v košickej hudobnej scéne, by mená týchto formácií mali byť známe. Spája ich meno Petra Jakaba. A čo skupina No Name? Tú pozná naozaj takmer každý. V nej v súčasnosti pôsobí ako basgitarista Pavol Jakab.

Bratia Jakabovci sú absolventi ZUŠ Valaliky a Konzervatória Košice. Obaja hrajú na gitare. Pokračovali v štúdiu hudby na Akadémii umení v Banskej Bystrici. Hudba ich živí aj dnes, učia na Konzervatóriu Jozefa Adamoviča v Košiciach. Peter tiež pôsobí v nahrávacom štúdiu a vydavateľstve SINUS Records, ktoré založil.

Pred 8 rokmi vybudovali Jakabovci v suteréne rodičovského domu moderné nahrávacie štúdio, v ktorom mali česť spolupracovať už aj s menami ako No Name, Nocaden, alebo Lukáš Adamec. Práce je i počas pandémie dosť. „Hudba vzniká stále, aj štúdio máme pomerne vyťažené, čomu sme radi. Štýlovo sa nevyhráňujeme, každý žánr je výzva, už sme nahrávali folklórne súbory, klasickú hudbu, rock, pop i moderný džez,“ hovorí Peter. Hudbu aj skladajú, cha-

rakterizujú ich kresťanské aj svetské skladby v slovenčine i angličtine. V skupine DEAL spolu s nimi hrá na bicích ich najmladší brat Ján a ich debutový album Electric Hearts z roku 2017 je dostupný na všetkých streamovacích platformách. S bratom Pavlom spolupracujú aj v tvorivej skupine Poetica Musica s talentovanou skladateľkou, textárkou a klaviristkou Zuzanou Eperješiovou.

„Zrazu cítim v kostiach, že sa odliepam. Nikto ma nemá v moci, len ja sám. Kto si trúfne vletieť do mojich sfér? Pokorím sa pred tým, čo zmení



Cez tento QR kód sa dostanete na stránku Sinus Records

mi plány a tieň... Tento úryvok z textu piesne Stratosféra od kapely DEAL v sebe skrýva nadhľad, nové nadšenie a slobodu, ktorú prajeme všetkým do týchto dní,“ hovorí Peter Jakab.

Tono Oberhauser,
foto archív Jakabovcov



Jakabovci - zľava Ján, Peter, Pavol

Prinášajú kultúru na diaľku

Objavené talenty

Celé mesiace trénujú a tešia sa na chvíľu, keď predvedú svojim najbližším, čo sa naučili. Nie jeden školač osmutnel, keď protipandemické obmedzenia zakázali organizovanie kultúrnych podujatí. Našťastie smútok netrval dlho, pretože sa našli šikovní ľudia, ktorí ich umenie preniesli do virtuálneho divadla.

V „ohrození života“ sa ocitla každoročná vianočná akadémia detí v Haniske. „Keďže sme sa nemohli stretávať, požiadali sme materskú a základnú školu,

aby nám svoj program predvedli s tým, že ich natočíme,“ približuje starosta **Miloš Barcal**. Deti boli nadšené, takto akciu preživali žiaci 1. stupňa ZŠ: „Dva týždne sme pripravovali básničky, pesničky a tančeky. Potom prišiel do školy kameraman Rado a slávnostne vyparadení sme to dali hneď na prvýkrát!“ Vinše škôlkarov, divadlo zvieratiek aj báseň o korone **Pavla Majoroša** vám zaručene odoženú chmáry v tvári. (<https://vimeo.com/494086331>)

► Galéria bez hraníc

Tvorivosť neodložili do kúta ani žiaci ZUŠ Valaliky. Hudobníci za obdobie dištančného štúdia s učiteľmi prezentovali desať videokoncertov. A mladí výtvarníci? V ich domácich ateliéroch vznikli krásne diela. Učiteľia ich oske-



Deti v Haniske pri natáčaní videa

Jedna z vybraných pohľadníc od Niky. Kam až došla?

novali a zostavili tri inšpiratívne online výstavy. Navyše, niektoré kresby zdobia strany tohto ročného kalendára a iné sa zas premenili na pohľadnice.

Aj minister školstva oslovil školy na Slovensku, aby tentoraz žiaci navrhli vianočné pozdravy, ktoré použijú namiesto „bežných“. Výzvy sa chopila šikovná **Nikolletta Štefanová**, šiestačka ZŠ Valaliky a štvrtáčka v ZUŠ. Úspešne! Z 3600 pohľadníc, ktoré na ministerstvo prišli, vybrali 41 naj a medzi nimi až tri maľby od Niky. Štedrá odmena - plastelína, futbalová lopta, textilné vrecko a samolepky - ju veľmi potešila.

Opýtali sme sa riaditeľky ZUŠ **Anny Gordan**, ako vyučujú výtvarný odbor na diaľku. „Je to náročnejšie. Hlavne pre rodičov, keďže musia pre deti zabezpečiť materiál a menším pomôcť s pripojením. Na online hodine žiaci s učiteľmi preberajú tému a potom konzultujú svoje práce,“ vysvetľuje. „Niektorí prerušili štúdium. Je to škoda. Napriek tejto forme má umelecké vzdelávanie hodnotu pre deti a ich osobnostný rast.“

Pohodlne sa usadte a vstúpte do galérie mladých umelcov, bez vstupného a hraníc. (<https://zusvalaliky.sk/category/galeria/vystavy/>)

Monika Floriánová,
foto ocú Haniska, archív N. Štefanovej



Nikolletta najradšej maľuje prírodu

95 rokov od prvého rozhlasového vysielania v SR

Haló, tu vysielateľ Košice Haniska!

Dnes získavame informácie zo stoviek rádii. Môžeme byť hrdí, že prvé pokusy rozhlasového vysielania na Slovensku sa uskutočnili práve z územia Hanisky. Presne 20. až 22. decembra 1925. Zaujímavosti o začiatkoch a osude vy-

sielača „Radiov“ nám prezradil Štefan Pástor, amatérsky historik z Hanisky.

Secesnú budovu, ktorá stojí pri ceste z Košíc do Sene po ľavej strane, ešte v chotári Valalík, začali stavať v roku 1922,

aby slúžila ako telegrafná stanica pre leteckú linku Praha - Košice - Moskva. Stavbu riadili odborní technici z Čiech, v tom istom období sa stavali rovnaké stanice v Prahe a Poděbradoch. Ľudia z okolitých obcí si tu privyrábali ako fur-

O desiatej cez mikrofón zazneli prvé slová: Haló - vysielateľ - Košice - Haniska! Vysielanie bolo spočiatku technicky na nízkej úrovni, nebolo možné rozoznať, či hovorí muž alebo žena. Keďže signál sa dal zachytiť cez po-domácky vyrobené antény, vyzývali poslucháčov, aby im dali vedieť, kde a ako vysielanie počuť.

Český technik **Karel Janoušek** si pamätá, že mali len jednu platňu s nahrávkami z operety Netopier Johanna Straussa ml. a opery Otta Nicolaiho Veselé paničky windsorské. Dostali aj telegram od grófa z Poľska, že ich veľmi dobré počuje a prosí, aby mu v určený čas, keď bude mať hosti, zahrli skladbu z operety. Pracovníci mu splnili jeho želanie aj s venovaním, za čo dostali od grófa nečakané poďakovanie - veľkú zásielku dobrôt a alkoholu.

► Vyhodené do vzduchu

Pravidelné vysielanie z Košíc, domčeka na Poštovej ulici, cez vysielateľ Haniska sa začalo 17. apríla 1927. Obyvatelia okolitých dedín vnímali vysielanie rádia tak intenzívne, že budovu pomenovali Radiov a tak je známa i dnes.

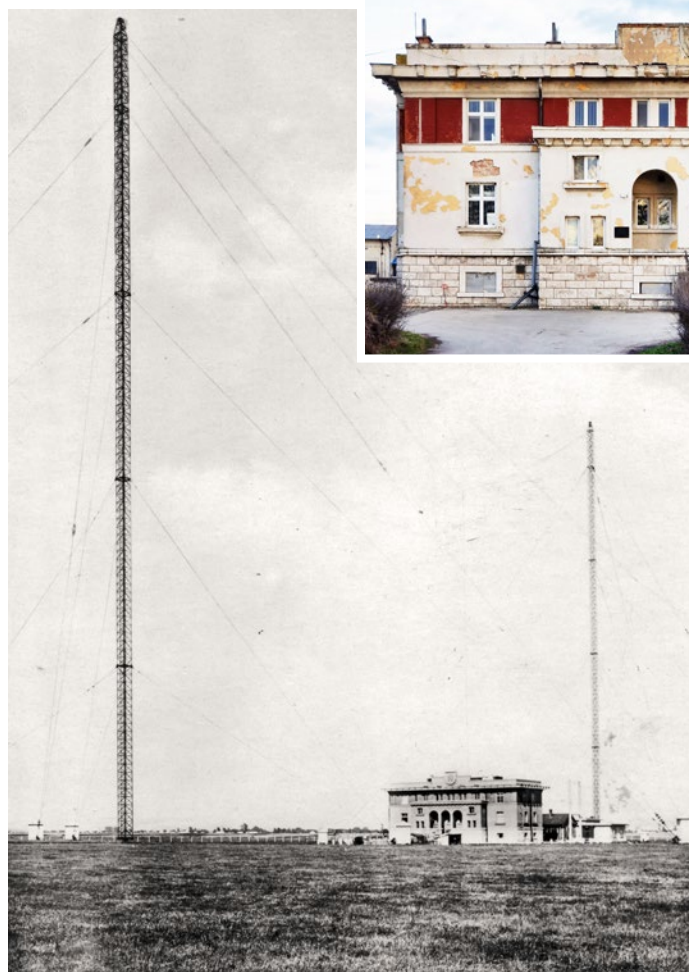
Po Viedenskej arbitráži v 1938, keď Košice a Haniska pripadli Maďarsku, vysielateľ boli rozobraté a stanica prenesená do Prešova. V lete 1944 sa maďarské úrady obávali, že sovietska armáda prenikne zo severu do Karpatskej kotliny okupovanej nacistickým Nemeckom, preto koncom jesene vyhodili do vzduchu aj zostávajúce stožiare. Po skončení II. svetovej vojny v budove sídlila ŠTB. Od roku 1956 až doposiaľ je v jej priestoroch Skúšobná stanica Haniska, patriaca Ústrednému kontrolnému a skúšobnému ústavu poľnohospodárskemu v Bratislave.

Štefan Pástor, upravila Monika Floriánová, foto archív Š. P.



Od r. 2015 zdobí priečelie pamätná tabuľa, slávnostne odhalená pri príležitosti 90. výročia. Košické rozhlasové štúdio vtedy odvysielalo trojhodinové pásmo s priamymi vstupmi z Radiova

vľavo - vzácna pohľadnica z roku 1933, vydaná v rámci medzinárodnej výstavy v Prahe, zachytáva budovu s dvoma stožiarimi



mani či pomocní robotníci. Pri stanici vyrástli aj dva stožiare vysoké 100 m. Vysielateľ Telefunken s výkonom 10 kW dodali Nemci ako odškodné po prehratej prvej svetovej vojne.

► Hudba z jednej platne

Košickí poštovní technici upravili rádiotelegrafický vysielateľ na rozhlasové vysielanie a o 9:30 20. decembra pustili do éteru hudbu z gramofónu.

Slovenčina naša spisovná...

2. Čaňa (do Čane, Čanianska, čaniansky)

V tomto príspevku upozorňujeme na nesprávne tvary v používaní názvov viacerých iných obcí nášho regiónu. Nemáme na mysli súkromnú komunikáciu v miestnom nárečí poznačenú rozmanitosťou, ale verejné jazykové dorozumievanie v spisovnej slovenčine, pre ktoré platí jediná forma podľa záväznej kodifikácie.

Predmetom našej analýzy sú názvy typu, ktorý je u nás jednak najpočetnejší (z celkového počtu obcí ho má takmer celá polovica), zároveň však aj najvýraznejšie „postihovaný“ jazykovou chybovosťou. Ide o typ Ča-

ňa predstavujúci vlastné podstatné meno ženského rodu zakončené samohláskou -a s predchádzajúcou mäkkou spoluhláskou. Okrem **Čane** sa ním pýšia aj **Belža, Geča, Nižná Myšľa, Seňa, Vyšná Myšľa, Ždaňa** a svojou druhou zložkou aj **Kokšov-Bakša**. V ich používaní sa s chybami často stretávame (napríklad aj na obecných webových stránkach, ba aj vo vedeckých monografiách) pri ich ohýbaní a pri odvodzovaní iných slov od nich. Hlavnou príčinou chýb je najmä tlak zákonitostí jazykového systému miestneho nárečia, ktorému sa

nedokážu ubrániť nedostatočne osvojené zákonitosti jazykového systému spisovného jazyka v jazykovom vedomí hovoriaceho (pisateľa).

Pri ohýbaní (skloňovaní) uvedených miestnych mien sa s chybou najčastejšie stretávame v ich tvare genitívu jednotného čísla. Podľa stavu v našich dialektoch hovoriaci (pisatelia) často namiesto spisovných, teda správnych podôb s koncovkou -e (**do, z Čane, Belže, Geče...** používajú nárečové, teda nesprávne tvary s koncovkou -i (**do, z Čani, Belži, Geči...**

Zdrojom chýb pri odvodzovaní slov od týchto našich miestnych mien je skutočnosť, že nárečia našich obcí nemajú vo svojom systéme dvojhlásky ia, ie, iu, ô (v prípadoch ako *vjazac, pjati, robja, rozumja, hutorja* nejde o dvojhlásky). S jej vplyvom sa najčastejšie stretávame najmä v prechýlených tvaroch obyvateľských mien a v podobách vzťahových prídavných mien. A tak namiesto spisovných podôb s dvojhláskami (**Čanianska - čaniansky, Belžianska - belžiansky, Gečianska - gečiansky, Myšľianska - myšľiansky...**) sa používajú ich nesprávne podoby bez dvojhlások: *Čanianska - čanianský, Gečianska - gečianský, Myšľianska - myšľianský (Myšľianské múzeum...)*. **Ladislav Bartko**

Tip na výlet, ktorý chytí za srdce

Skalka nad Olšavou

Aký súlad v čase a rytme! V snežný chladivý deň píšem tip na výlet – na Skalku nad riekou Olšavou. Nejaký údaj potrebujem upresniť u **Eleny Peterčákovéj**, ktorá ma nedávno trasou sprevádzala. Volám jej. Do telefónu hlási: „Práve čistíme priestranstvo pod Skalkou. Pomáhajú nám aj 12-ročný **Lukáš Marcin** a 13-ročná **Diána Vasiľová**. Toto je prvé naše gruntovanie. A pustíme sa aj do ďalších, keď nám to tu iní dobrí ľudia vyčistili od náletových krovin. Aby sme dali život novému náučnému chodníku.“

Veľmi sa teším iniciatíve obyvateľov z Nižnej Myšle, lebo Skalka ma chyti-

la za srdce. Nepochybujem, že očarí aj vás. Ako súčasť nenáročného povabného výletu chotárom obce. Máte v ňom pokope takmer všetko: vodu, skaly s parádny výhľadom, úžinu aj šire polia, novodobú technickú pamiatku aj archeoskanzen, vtáčí spev a zvuk pískajúcej lokomotívy.

Túru začíname komfortne na železničnej stanici v Nižnej Myšli. Víta nás informačná tabuľa Ekomúzea Hornád Milič so zaujímavými informáciami o Skalke. Pokračujeme poľnou cestou k meandrom rieky. Sprievodkyňa ma vedie k technickej pamiatke – už nepo-



Zákutia rieky Olšavy prameniace v Slanských vrchoch a po takmer 50 km vlievajúcej sa do Hornádu pod Ždaňou

užívanému cestnému mostu z 30. rokov 20. storočia. Má interesantný funkcionalistický vzhľad.

Cesta sa mení na chodník popri šumiacom vodnom toku. Ani nie za 20 minút sa dostávame do úžiny medzi skalami. Údajne je v nich zasypaný východ podzemnej chodby z kláštora v Nižnej Myšli. Chvilku strmo stúpame. Ocítame sa na Skalke s čarovným výhľadom na Košickú kotlinu. Už chápeme, prečo na tomto strategickom mieste na úpätí Slanských vrchov – aj dnes bohatých na zver – žili už lovci mamutov. Nájdené tu boli kamenné štiepané nástroje z poslednej doby ľadovej – staré od 100 do 40 000 rokov pred n. l.

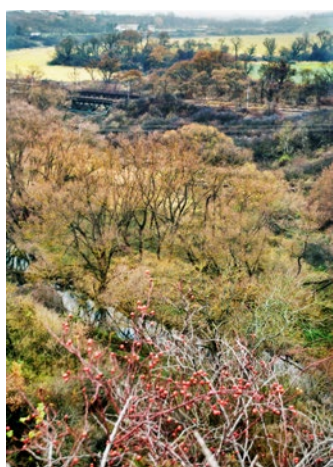
Ak OZ Dúhová stonožka so sídlom v obci získava financie z grantov, aj tu by mala byť osadená lavička a informačný panel.

Ešte viac sa stácame na východ a cestou medzi poľami sa vyberáme na Kosceľ so zrekonštruovanými základmi gotického kostolíka Márie Magdalény. Je tam aj teplý minerálny prameň. Cítim bázeň. Lebo vďaka jeho celoročnej teplote 18 stupňov Celzia tu žili pravekí lovci a neskôr obyvatelia remeselníckej osady z doby bronzovej na Varheď. Tam obdivujeme repliku obetnej jamy a ďalšie artefakty nového Archeoskanzenu. Presúvame sa ku kostolu sv. Mikuláša a k bývalému kláštornému premonštrátov z 13. storočia, kde sídli obecné múzeum s obdivuhodnými kamennými, kostenými aj bronzovými nálezmi. Parádny poldňový výlet končíme opäť na železničnej stanici. Nasýtení na tele aj na duši...

Katarína Čániová, foto autorka



V týchto skalách je údajne východ podzemnej chodby z kláštora



Čarovný výhľad zo Skalky

Nové informačné tabule

Na peších či cyklistických potulkách po regióne Hornád sa už nestarajte a navyše sa o ňom aj veľa dozviete.

Na autobusovej zastávke v Belži visí ručne maľovaná cyklomapa, do ktorej kresbami prispeli miestne deti **Bianka**

Hudáková a **Patrik Pravda**. Prináša turistické atrakcie regiónu a zaujímavosti o obci. Napríklad, že obec kedysi tvorili tri časti spojené mostmi. Ak sa vám mapa páči, viete si ju kúpiť v kníhkupectvách. Nájdete v nej ďalšie obrázky, ktoré vytvorili aj školáci ZŠ Seňa a ZŠ Ždaňa.

Od námestíčka s kanónom, ktoré upravili minulý rok, sa určite vydajte cestou do belžianskej oddychovej zóny. Infopanely vám prezradia, aké dreviny a kvety rastú v tejto lokalite i aké vtáky môžete zazrieť v chránenom vtáčom území, do ktorého obec patrí. Rekultiváciu verejných priestorov umožnili dve dotácie z Programu na obnovu dediny vo výške 9 735,74 eur.

► Ekomúzeum Hornád Milič

Novinky sú aj v Trstenom pri Hornáde. V strede obce pribudol vďaka Slovenskému cykloklubu nový cyklistický smerovník, aj s farebnými fotografiami.

Po dlhých kilometroch si môžete oddychnúť na lavičke pred kultúrnym domom a objavovať poklady Horného Abova na dvoch informačných tabuliach Ekomúzea Hornád Milič o ekoturistike. Tento projekt Klastra cestovného ruchu Slanské vrchy financuje Košický samosprávny kraj a spája trasy náučných chodníkov (spolu 66 km). Vedú cez Nižnú a Vyšnú Myšľu, Ždaňu, Skároš, Trstené pri Hornáde



Belža: tabule osadili šikovní pracovníci

a Slanskú Hutu. V každej obci nájdete maľovanú mapu a panel o zaujímavostiach miesta, kde sa práve nachádzate. Tá o Trstenom prezradza, že tunajšie meandre Hornádu sú posledné zachované zvyšky lužného lesa, alebo že tu nájdeme hrobku rodu Soósovcov. Výpravu môžete zrealizovať aj dnes, online na www.slanskevrchy.eu/ekomuzeum-hornad-milic.

Monika Floriánová, foto ocú



Trstené pri Hornáde: V priebehu roka pribudnú ďalšie info-body

Ukázali veľké srdcia

Koronu si držia od tela

Už tretiu zimu svojej existencie majú za sebou **Čaňanske otužilci**. Skupinu vyznávacov kúpania v ľadovej vode tvoria vyše štyri desiatky nadšencov okolo **Vladimíra Hockicka** a **Miroslava Riška**, z nich asi tretina sú ženy. Majú aj pestré vekové zloženie, najmladšou členkou je iba 8-ročná Bianka. Vydrží s dospelými v studenej vode aj celých 10 minút.

Ako prežili „koronovú“ zimu? „Vďaka otužovaniu zdraví. Mali sme aj nejakých covid-pozitívnych, ale ak niečo cítili, tak len ľahký priebeh,“ hovorí Vlado. Otužovanie prebiehalo – v duchu protipandemických opatrení – iba v rámci okresu,

väčšinou na obľúbenom mieste pri ranci Silva. Počas zimy sa stretli asi 20-krát. Cez najväčšie mrazy v prvej polovici februára to bolo obzvlášť príjemné. „Voda mala vtedy okolo dvoch stupňov a naše telo ju vtedy vníma oproti okolitému mrazivému vzduchu ako pomerne teplú. Je to pocitovo lepšie ako, povedzme, keď je 4-5 stupňov nad nulou a vlhký vzduch, prípadne ešte fúka vietor, ako začiatkom marca,“ vysvetľuje Vlado.

Skupina zareagovala na výzvu projektu Darované Vianoce, ktorý prezentovala Televízia JOJ. V decembri sa šiesti otužilci-dobrovoľníci vybrali do Nižnej



Ak sa v rúšku ťažšie dýcha, dodržiavajú odstupy

Rybnice v michalovskom okrese, aby tam za peniaze od anonymného košíckého darcu postavili kúpeľňu osamelej matke s 2-ročnou dcérkou Barborkou. Hrozilo totiž, že dievčatko mame odoberie sociálny úrad. „Mali sme radosť, že sme mohli pomôcť,“ hovorí za všet-

kých Vlado. Zapojili vodu, odpadové potrubie, postavili steny, sprchový kút, spravili omietky, osadili podlahy. Na svete bola kúpeľňa ako zo škatulky. Čaňanske otužilci tak ukázali, že k vode majú blízko aj inak.

Anton Oberhauser, foto Čaňanske otužilci



Nižná Hutka: Potraviny po 10 rokoch

Od supermarketov k menším predajniam – tento trend je badateľný a neobišiel ani Nižnú Hutku. Ľuďom aj v čase pandémie vyhovuje, keď majú obchod s potravinami poruke. Preto sa otvorenie predajne s názvom Kaštieľ stretlo u miestnych s pozitívnym ohlasom.

Strihanie pásky nových potravín

„Mnohí neverili, že v našej malej dedine ešte budeme mať svoje potraviny,“ pripomína starostka **Iveta Vasilenková**. „Ale od 4. januára 2021 je to realita. Po 10 rokoch môžeme znova nakupovať v priestoroch bývalej Jednoty.“ Starostka potvrdzuje, že obec mala záujem o otvorenie obchodníka. „Myšlienku napokon zrealizoval majiteľ Mikuláš

Rjabinčák v spolupráci s nájomcom objektu Richardom Kovalčíkom.“

Nákupy „v kaštieli“ sa stali populárnymi, ľudom zlepšili kvalitu života a hlavne – šetria čas. „Keď gazdinkám niečo chýba, nemusia utekať do mesta či „do susedy“, ale rovno do našich potravín,“ uzatvára I. Vasilenková.

obec a redakcia, foto ocú N. Hutka

OP KŽP

OPKŽP-POI-INFO
2017-28

VODA, NÁŠ ŽIVOT

ZVYŠOVANIE INFORMOVANOSTI OBYVATEĽOV NAJMA KOŠICKÉHO A PREŠOVSKÉHO SAMOSPRÁVNÉHO KRAJA V OBLASTI UDRŽATEĽNOSTI VODNÝCH ZDROJOV S DÔRAZOM NA ZAPOJENIE ŽIAKOV ŠKÔL.

AKO ŠETRIŤ S VODOU?

ZÍSKAJTE INFORMÁCIE O

- spôsoboch šetrenia pitnej vody v domácnostiach
- hospodárení a využívaní vody
- priaznivých finančných dopadov na domáci rozpočet v prípade zavedenia navrhovaných šetriacich opatrení



TENTO PROJEKT
JE PODPOROVANÝ



TECHNICKÁ UNIVERZITA V KOŠICIACH
Stavebná fakulta



MINISTERSTVO
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

SLEDUJTE NÁS

WEB | <https://infovoda.webnode.sk/>
FB | @InfoVoda Tuke
IG | @infovodatuke

FB

IG

WEB



Tvorí krásu v rôznych podobách

Dokonale nedokonale

Prekvapenie prvé. Čitateľka Abovského hlásnika **Monika Hudová** z Čane redakcii ponúkla, že k 15. výročiu časopisu upečie tortu. Potešili sme sa veľmi. Kvôli covidovým opatreniam sme slávnosť v Ždani mali len v malom kruhu. Krásna, veľká, poriadne ťažká a hlavne mňamková torta bola kruhu kráľovnou.

Prekvapenie druhé: Pani Hudová nám pripomenula, že sme jej dobrotu s receptom pred 10 rokmi uverejnili v časopise Terty od mamy. (Sme jeho spoluzakladatelia, pozn. red.) Vtedy čakala dcéru. K receptu sme pridali aj jej fotografiu v požehnanom stave pri nádhernom, mocnom strome. Dobré si pamätáme, bol to magický príspevok.

Rovnako magickým sa nám javí aj tvorba pani Hudovej - vo forme tort, nádherných zákutí v záhrade či v domácnosti. Vytvára krásu okolo seba v rôznych podobách.

Čo sa udialo v živote tejto nevšednej ženy za spomenutých 10 rokov?

„Najkrajším bolo narodenie mojej tretej dcéry **Barborky**, a tak sa moja láska rozšírila. Milujem všetky tri dcéry. Barborka mala dlho problémy s kĺbmi a ja prebdené a preplakané noci pri jej posteli. Do jej šiestich rokov som jej masírovala nožky každú božiu noc, čo mávala také veľké bolesti. Čítala som neskutočný strach. Aby som sa zamestnala a prišla na iné myšlienky, začala som viac piecť a skúšať nové techniky. Išlo to ťažko, hoci som vyučená cukrárka. Veľakrát sa stalo, že som mala chuť vyhodiť tortu cez zatvorené okno... Pri robení tort je najlepšie - keď sa niečo nepodarí, môžete to zamaskovať. V tom som majster.

Keď som už mala torty ako-tak „zmáknuté“, začala som robiť aj iné - stromčeky šťastia, renovovať starý nábytok a pracovať v záhrade - čo je môj ďalší koníček.

Keď dcérka dosiahla šiesty rok, nastúpila som ako pomocná kuchárka na strednú školu v Košiciach. No dostala som ponuku, ktorá sa neodmieta - pracovať v dedine, kde bývam. S malou dušičkou som menila kuchyňu za inú...



Pierka 12-kg torty v tvare sliepky pani Hudová vytvorila ručne. Aj lupienky margarotok na torte pre kamarátku

Hlavou mi vírilí myšlienky: Zvyknem si na nový kolektív? Budem zvládať toľko obedov? A je to najlepšie, čo ma v pracovnom živote stretlo. Mám najúžasnejšiu šéfkú pod slnkom, **Alenku Krupášovú**. Je nám ako mama. Pomôže, poradí a všetko bez kriku. Mám aj úžasné kolegyně. Taká je aj ekonómka **Vierka Dorová** i **Zuzka Brunčová** - najlepšia riaditeľka. No a zároveň starosta **Michal Rečka**. Ako sa on stará o svojich ľudí, tak sa nedokáže starať nikto. Jemu tiež patrí veľká vďaka.

Pýtame sa tiež, či by sa zapojila do súťaže RTVS Pečie celé Slovensko. „Asi nie,“ úprimne odpovedá. „Nemám rada stres a zhon okolo toho. Ja všetko



Pre Barborku

robím pomaličky, aby to bolo dokonale nedokonale.“

Katarína Čániová, foto archív Moniky Hudovej a Moniky Floriánovej



Z malej slávnosti k 15. výročiu Abovského hlásnika s výbornou tortou Moniky Hudovej. Na snímke sprava doľava: Anton Oberhauser, redaktor a editor, Ján Kokarda, predseda RZOH, Katarína Čániová, vedúca redaktorka a Karol Dzugas, predseda redakčnej rady

Chutná súčasť jarnej tradície

Potrebuje: 0,5 kg bravčového pleca, 1 bravčové údené koleno alebo 0,5 kg údenej šunky, 20 vajec, 1 balenie suchárov, 40 g droždia, 300 g strúhanky, zeleninové dochucovadlo, mleté čierne korenie, soľ, petržlenovú vňať, masť a hrubú múku na vymastenie a vysypanie formy.

Postup: Mäso uvaríme, pomelieme na mlynčeku s veľkými dierkami, pekné chudé kúsky posekáme na drobné kocky. Vývar z mäsa dáme vychladnúť a potom doň ponoríme sucháre, hneď ich aj jemne vyžmýkame a pridáme k mäsu. Pridáme dochucovadlo, čierne korenie, petržlenovú vňať a štipku soli - pozor, údené mäso je slané. Pridáme žltky, bielky vyšľaháme na penu a opatrne vmiešame do masy. Pridáme strúhanku a droždie. Všetko premiešame a necháme podkysnúť. Po vykysnutí celú masu premiešame, aby bola rovnako šťavnatá. Vylejeme do vymaste-

SIREK - mäsová plnka

nej a múkou vysypanej formy. Plníme ju však len do $\frac{3}{4}$, aby v rúre neprekysla cez okraj. Vrch posypeme strúhankou a dáme do rúry. Pečieme pri teplote 180 stupňov približne 60 - 90 minút.

Recepty sa v rodinách dedia, ale časom aj mierne upravujú. Staré tra-

dičné recepty však v sebe vždy ukrývali masťnejšie mäso. Tak sa údené dá nahradiť bôčikom či slaninou, aby sirek nebol príliš suchý. Je neoddeliteľnou súčasťou miestnej veľkonočnej tradície.

Mgr. Pavol Kacvinský, Co še u nas varelo



Kalendár a web

Obec Trstené pri Hornáde sa začiatkom roka pridala k „tradícii“ okolitých obcí a prvýkrát vydala pre svojich občanov kalendár so starými fotografiami z obecného prostredia. Bol doručený do každej schránky a nostalgicky pripomenul nielen starším obyvateľom, ako to kedysi v obci vyzeralo. Obec medzitým spustila aj nový oficiálny web www.trsteneprihornade.sk - je modernejší, prehľadnejší a pravidelne aktualizovaný. V najbližšom čase bude k dispozícii aj nová mobilná aplikácia.

ocú/red



Otec a syn zo Sene

Július Lang starší a mladší si naplánovali svoje africké dobrodružstvo v septembri 2020. „Netušili sme, že pandémia bude natoľko zúriť ešte vo februári, ale riskli sme to a cestu sme nezrušili,” hovorí otec.

Kým pre syna to mala byť vysokohorská premiéra, Július starší svojho času takmer vyliezol na najvyšší vrchol Európy, Mont Blanc. Najvyšší vrch Afriky je však niečo iné. Nie typické horolezectvo, aké poznáme napríklad z tatranských štítov. Na štyroch Slovákov (vrátane Langovcov) a jedného Rakúšana čakalo päť dní postupného obvodového výstupu dlhého 68 kilometrov. Nakoniec sa mali ocitnúť na hrebeni hory v nadmorskej výške 5 895 metrov. Vrchu, ktorý leží na hranici Kene a Tanzánie a z diaľky je typický bielou čiapkou z večného snehu.

Pred cestou museli popracovať na fyzickej kondícii, najmä na svaloch nôh a brucha. To však nie je zďaleka všetko. Veď ani také športové eso ako hokejista Zdeno Chára tento výstup nedokončil. Zostal 90 minút pod vrcholom Uhuru. „Potrebujete mať dôveru vo vlastné sily, ale zároveň pokoru. Byť pripravení na všetko a nič nepodceňovať. Choroba z nadmorskej výšky je nevyspytateľná. Mám veľmi pomohlo, že sa pred naším príchodom vyčiaslo a počasie vydržalo prakticky do konca,” vysvetľuje otec Lang.

► Výstup sa začína

Výpravu sprevádzalo 15 nosičov, traja vodcovia a kuchár – všetko Tanzánijčania, ktorých dohodla rakúska usporiadateľská agentúra. „Po prilete sme začali výstup 15. februára, v typickom dažďovom pralese. Spoločnosť nám robili opice, divé psy a vtáky.” Pozor si museli z začiatku dávať hlavne na komáre prenášajúce maláriu a na muchy tse-tse.

Výstup nie je rovnomerný. Trasa stúpa, miestami opäť klesá. Podľa povahy terénu prešli denne 10 – 17 kilometrov. Stále unavenejší, s jednoduchým jedlom. Medzitým, ako stúpali nad 4 000 metrov, nastupovala vysokohorská choroba. „Každý z nás to mal inak. Niektorí silnú triašku, iní kruté bolesti hlavy, ďalší zvracanie, halucinácie. Rakúšan na 30 minút úplne stratil zrak. V noci sme väčšinou takmer nespali, hoci sme boli hrozne unavení.” Potrebujeme piť množstvo vody, väčšinou z miestnych potokov.

Na streche Afriky



Miesto zvané Uhuru je v nadmorskej výške 5 895 metrov nad morom

► Testovali limity

Najhoršia bola posledná noc. Na záverečnú fázu výstupu sa vyráža o polnoci, aby na vrchol dorazili o siedmej ráno. „Okolo piatej nás zastihla strašná víchrica. Nedalo sa ísť, ale nesmeli sme zastať. Museli sme sa hýbať.” Nakoniec to zvládli. Otec a syn zo Sene vyšli so sprievodcami Augustinom a Albertom až hore. Odmenou im bola slnkom za-

liata vrcholová plošina. „Cesta späť musela byť čo najrýchlejšia. Za 6 hodín zostupu sme boli späť v trojtisícovej výške.” Opäť prešli niekoľko klimatických pásiem, od -30 až po +30 stupňov.

Čo takýto zážitok ľuďom dá? „Zistil som, že hranice človeka sú skoro nekonečné. Ak túžite dosiahnuť cieľ, dokážete to, ak sa nevzdáte. Aj napriek fyzickej únave dokážete ísť ďalej. Tá

hora je ako magnet,” hovorí 23-ročný Július. Jeho otec dodáva, že pre tento úspech bol potrebný aj kúsok šťastia. „Vnímame, akí sme oproti prírode malí. Úspech vám môže priniesť iba kombinácia pokory a cieľavedomosti.” A v neposlednom rade si obaja uvedomili, že sú vďační aj za tie najobyčajnejšie veci, ktoré v živote majú...

Po návrate na Slovensko Julovia okamžite zamierili do karantény a na covidový test. Bol negatívny.

Anton Oberhauser,

foto archív rodiny Langovcov



Partia na ceste. Julio mladší stojí prvý sprava, jeho tatko štvrtý sprava

Čitateľská súťaž

V poslednom čísle Abovského hlásnika v roku 2020 sme vyhlásili súťažnú otázku: Až k akej rieke sa s maďarskou armádou dostali muži z nášho regiónu počas 2. svetovej vojny? Odpoveď: Rieka Don. Z autorov správnych odpovedí sme vyžrebovali Jaroslava Majorošovú z Gyňova. Výherkyni gratulujeme a doručíme jej cenu. V súťažiach budeme pokračovať aj v tomto roku.

Abovský hlásnik, štvrtročník Regionálneho združenia obcí Hornád. Adresa: Osloboditeľov 22, Čaňa, IČO: 319 65 041, **redakcia:** Communication House, s.r.o., **adresa:** Štefánikova 6, 040 01 Košice, **e-mail:** regionhornad@gmail.com, **web:** www.regionhornad.sk, **vedúca redaktorka:** PaedDr. Katarína Eva Čániová - tel: 0905 812 883, **redaktor:** Mgr. Anton Oberhauser - tel. 0911 291 255, **redakčná spolupráca:** Ing. Monika Floriánová, **redakčná rada:** predseda Mgr. Karol Dzugas, členovia Ing. Miloš Barcal, Mgr. Monika Gergeľová, JUDr. Ľubomír Vranka, Ing. Štefan Petřík, Mgr. Denisa Vargová, Ing. Ján Kokarda, **distribúcia** - Obecný úrad Ždaňa, tel. 055/698 00 21. Vychádza ako štvrtročník pod registračným číslom EV 3592/09, ISSN 1339 - 2549, **sadzba:** Jozef Veselý - FOGRA studio Košice, **tlač:** ROTAPRINT, s.r.o. Redakcia nezodpovedá za obsah doručenej inzercie.